

teleskop

Vesmír v zbierke

telescope

— Universe in the collection —

30 autorov zo zbierky /

30 artists from the collection:

Lucia **Bérešová** • Tomáš Agat **Bložski** •
Eva **Čarnoká** (Tkáčiková) • Samuel **Čarnoký**
• Jaroslav **Čech** • Marián **Čižmárik** • Ryszard
Dudek • Slavomír **Durkaj** • Alexander **Eckerdt**
• Vlado **Eliáš** • Anna **Fedáková** • Eva **Fišerová** •
Marián **Hennel** • Silvia **Kassayová** •
Jana **Kiselová-Siteková** • Petra **Konôpková**
(Petříková) • Mikuláš **Kravjanský** • Eva
Melkovičová • Vladimír **Popovič** • Peter **Roller**
• Peter **Rónai** • Emil **Sedlák** • Rudolf **Sikora** •
Mikuláš **Siranko** • Peter **Smik** • Imrich **Svitana**
• Jakub **Špaňhel** • Simona **Štulerová** • Edita
Vološčuková • Peter **Župník**

4 zahraniční hostia / 4 foreign guests:

Xesco **Mercé** (ES) • Jose **Antonio Picazo** (ES) •
Dejan **Radovanovic** (CA) • Vika **Shumskaya** (UA)

zbierka
v dialógu
collection
in dialogue

Kurátorka / Curator: Mgr. art. Katarína Balúnová, ArtD. – GUS
Produkčná spolupráca / Cooperation: Mgr. Mária Šabľová – GUS
Preklady / Translations: Dušan Bevilaqua
Grafika / Graphic design: Mgr. art. Ivana Babejová, ArtD. – GUS
Produkcia / Production: Galéria umelcov Spiša
– kultúrne zariadenie Košického samosprávneho kraja

Unikátna tematická výstava TELESKOP / Vesmír v zbierke prezentuje diela tridsiatich autorov zo zbierkového fondu Galérie umelcov Spiša so zaostrením na individuálne vesmíry, reflektujúc astronomické javy a atmosféru nočnej oblohy v širšom kontexte v rámci jednotlivých celkov. Participácia štyroch zahraničných hostí (CA, ES, UA) vytvára konštruktívny dialóg a otvára priestor na reflexiu. Cyklus výstav *Zbierka v dialógu*.

Výstava TELESKOP je rozdelená do štyroch celkov: **Mikro a makro vesmír** predstavuje svet ako súhrn množstva individuálnych vesmírov.

Solar / Eclipse zobrazuje Slnko ako jeden z najstarších symbolov s významom času, života a energie.

Prechádzka nočnou krajinou a mestom vedie z prírody ponorenej v atramente tieňov do mesta ožiareného elektrickým svetlom noci.

Nočné smútky sú nahliadnutím do nepoznaných zákutí umelcovej duše. Atmosféra noci podporuje melancholický stav mysle, kedy sa sprítomňujú tie najintímnejšie posadnutosti, halucinácie a sny.

A unique thematic exhibition TELESCOPE / Universe in the collection presents works of thirty artists from the collection of the Gallery of Spiš Artists, focusing on individual universes, reflecting astronomical phenomena and the atmosphere of the night sky in a broader context within individual wholes. Participation of four foreign guests (CA, ES, UA) creates a constructive dialogue and opens up space for reflection. Cycle of exhibitions *Collection in dialogue*.

The exhibition TELESCOPE is divided into four sections: **Micro and Macro Universe** presents the world as the sum of a number of individual universes.

Solar / Eclipse depicts the Sun as one of the oldest symbols of time, life and energy.

Walking through the Night Landscape and the City leads from nature immersed in the ink of shadows to the city illuminated by the electric light of night.

Night Sorrows are an insight into the unknown corners of the artist's soul. The atmosphere of the night promotes a melancholy state of mind, when the most intimate obsessions, hallucinations and dreams are presented.

teleskop

Vesmír v zbierke

telescope

— Universe in the collection —

zbierka v dialógu collection in dialogue

Zaostrenie na individuálne vesmíry mikro a makro astrologických pozorovaní ako reflexia kultúrno-spoločenskej situácie v širších súvislostiach.

Zásadný obrat vo vnímaní kozmu nastal v roku 1543, kedy vyšla dlho zatracovaná Kopernikova kniha *De revolutionibus orbium coelestium* (O pohyboch nebeských sfér), dôkladne spochybňujúca geocentrizmus. Predstava centrálnej pozície Zeme po stáročia podporovala u človeka pocit dôležitosti tak vo sfére planetárnej, ako aj náboženskej. Jej degradácia na jednu z planét obiehajúcu okolo Slnka spôsobila dramatickú dislokáciu na mentálnej mape ľudstva.

V roku 1990 bol vynesený na obežnú dráhu Hubblov teleskop, ktorý odhalením nesmiernosti vesmíru s dvoma biliómi galaxií na ploche 100 miliárd svetelných rokov definitívne presunul pozíciu človeka na perifériu kozmu a zároveň otvoril nové filozofické otázky súvisiace so zmyslom našej existencie. Nakoľko sme ako spoločnosť zamietli príliš jednoduché vysvetlenie božských princípov, sme vystavení úderu vlastnej bezvýznamnosti.

Francúzsky filozof a spisovateľ Albert Camus (1913 - 1960) cez hlavného protagonistu novely *Cudzinec*, 1942 hovorí: „Pozorujúc tmavú oblohu posiatu hviezdami som po prvý, naozaj prvýkrát, otvoril svoje srdce benígnej ľahostajnosti vesmíru“.

Kým Camus, významný predstaviteľ existencializmu, vnímal ľudský údel ako nezmyselný a beznádejný v cudzom svete, známa astronómka Michelle Thaller (1969) vyjadruje svoje pocity z nekonečnosti vesmíru odlišne: „... pozerajúc na oblohu cítim neprimeranosť úlohy čo i len pokúsiť sa pochopiť jej zmysel. Za jeden večer sa tučet hviezdnych systémov, doplnených planétami alebo životom v ich okolí, násilne a náhle končí, rozmetaný na kusy. Tučet. Za pár hodín. Toto sa deje okolo nás každú noc, každý deň, každú hodinu. A z trosiek tejto smrti pochádza všetko, doslova každý atóm, ktorý potrebujeme pre život... Dnes večer by som tu nebola, keby predtým nezomreli milióny hviezd. Niektoré atómy v mojom tele sa vytvorili doslova stotisíc biliónov míľ ďaleko od miesta, kde dnes večer sedím. Som obrovská. Ja. A som nažive. A som ponorená do jadra svojej existencie v smrti; nepredstaviteľne obrovská smrť. Narodenie a smrť sú navzájom spojené lícom a čelústou, tak pevne, že jeden presakuje do druhého, cez galaxiu. To som. To si ty.“

Výstava **TELESKOP** sa snaží zodpovedať na otázku: Aké je naše miesto vo svete, naše miesto vo vesmíre, kde je Zem našim malým domovom? Tematický výber diel zo zbierky Galérie umelcov Spiša zobrazuje atmosféru noci a nočnej oblohy so zaostrením na individuálne vesmíry mikro a makro astrologických pozorovaní. Sledovanie nočnej oblohy cez teleskop rozličných umeleckých realizácií nereflekтуje len astronomické javy, ale paradoxne sa stáva lupou, ktorá zaznamenáva intímne svety jednotlivých autorov či kultúrno-politickú situáciu spoločnosti v širších súvislostiach.

Výber predstavuje obsiahly záber umelcov od mladšej po strednú a staršiu generáciu so zaradením viacerých diel už nežijúcich autorov. Rôznorodosť médií, od maľby cez grafiku, koláž, fotografiu a objekt potvrdzuje rozsiahlosť zbierky systematicky budovanej od roku 1987. Projekt dopĺňajú diela štyroch pozvaných zahraničných umelcov, čo umožňuje nový pohľad na tému a otvára dialóg. Výstava je rozdelená do viacerých súborov, **Mikro a makro vesmír, Solar / Eclipse, Prechádzka nočnou krajinou a mestom a Nočné smútky**, ktoré prinášajú koncepčne ucelený náhľad do problematiky.

Mgr. art. Katarína Balúnová, ArtD.
kurátorka výstavy

Focus on individual universes of micro and macro astrological observations as a reflection of the cultural and social situation in a broader context.

A principal turning point in the perception of the cosmos occurred in 1543, when Copernicus' long-condemned book *De revolutionibus orbium coelestium* (On the Movements of the Celestial Spheres), thoroughly questioning geocentrism, was published. For centuries, the idea of the Earth's central position had promoted people's sense of importance in both the planetary and religious spheres. Its degradation to one of the planets orbiting the Sun has caused a dramatic dislocation on the mental map of humankind.

In 1990, the Hubble Telescope was launched into orbit, definitively shifting man's position to the periphery of the cosmos by revealing the vastness of the universe with two trillion galaxies in the area over 100 billion light-years, while opening up new philosophical questions about the meaning of our existence. As we, as a society, have rejected an overly simple explanation of divine principles, we are exposed to the blow of our own insignificance.

The French philosopher and writer Albert Camus (1913 - 1960), through the main protagonist of the novel *The Stranger*, 1942 says: "Gazing up at the dark sky spangled with its signs and stars, for the first time, the first, I laid my heart open to the benign indifference of the universe".

While Camus, a prominent figure of existentialism, perceived the human destiny as meaningless and hopeless in an alien world, the well-known astronomer Michelle Thaller (1969) expresses her feelings about the infinity of the universe differently: "... look back up at the sky, I feel unequal to the task of even trying to understand what that means. In one evening, a dozen star systems, complete with any planets or life around them, came to a violent and sudden end, blown to bits. A dozen. In a few hours. This goes on around us every night, every day, every hour. And from the debris of that death comes every thing, literally every atom, we need for life. Spreading their nuclear-furnaced debris back into space, the galaxy now has more of the stuff of life to work with. I wouldn't be here tonight had many millions of stars not died before. Some atoms in my body were formed, literally, a hundred thousand trillion miles away from where I sit tonight. I am vast. Me. And I am alive. And I'm soaked to the core of my existence in death; unimaginably vast death. Birth and death bonded together cheek to jowl, so tightly that one leaks into the other, across a galaxy. That is what I am. That is what you are."

The exhibition **TELESKOP** endeavours to answer the question: What is our place in the world, our place in the space, in where the Earth is our small home? The thematic selection of art-works from the collection of the Gallery of Spiš Artists shows the atmosphere of night and night sky with a focus on individual universes of micro and macro astrological observations. Observing the night sky through a telescope of various artistic realizations not only reflects astronomical phenomena, but paradoxically becomes a magnifying glass that records the intimate worlds of individual authors or the cultural and political situation of society in a broader context.

The selection represents a comprehensive range of artists from the young to the middle and older generation, with the inclusion of several works by no longer living authors. The diversity of media, from painting to graphics, collage, photography and the object, confirms the vastness of the collection systematically built since 1987. The project is complemented by the works of four invited foreign artists, which allows a new perspective on the theme and opening dialogue. The exhibition and catalogue are divided into four sections, **Micro and Macro Universe, Solar / Eclipse, Walking through the Night Landscape** and the **City and Night Sorrows** that provide a conceptually comprehensive view of the issue.

Mgr. art. Katarína Balúnová, ArtD.
curator of the project